

Independent Living Sverige. För mänskliga fri- och rättigheter. Mot diskriminering och särlösningar!

PERSONLIG ASSISTENT

Jag är en äldre man med behov av personlig assistans större delen av dygnet. Eftersom jag är en av världens ledande politiker befinner jag mig nästan ständigt på resande fot. Ett krav är därför att du ska behärska engelska, franska, spanska och tyska.

Ditt arbete blir spännande och omväxlande och du träffar människor av alla nationaliteter. Du kommer att bistå mig i vardagliga hygien och hushållsarbete.

Man behöver inte arbeta som personlig assistent hos en president för att trivas med jobbet. Faktum är att de allra flesta som valt detta nya yrke också trivs med det. Vi vill i detta nummer försöka visa varför. Alla vi talat med är överens om att en ordentlig marknadsföring av yrket behövs. Assistentreformen står och faller med tillgången till bra personliga assistenter.

**"Tänk om det var
lika lätt att välja
mobiltelefon!"**

STIL

Personlig Assistans helt enkelt

Independent Living i Sverige arbetar handikappolitiskt för ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder. IL Sverige arbetar också för en undergripande lagstiftning med verk samma sanktioner på områden som t.ex. tillgänglighet till offentliga miljöer och en kollektivtrafik för alla.

IL Sverige är en del av det globala Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Medlemskap med rösträtt i något av IL-kooperativen förutsätter eget behov av personlig assistans.

Stödmedlemskap diskuteras med respektive kooperativ.

Prenumeration

200 kr/år.

Postgirokonto 73 66 70-1

STILETTEN är organ för *Independent Living Sverige* och kooperativen STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, GIL, Göteborgs Independent Living, HIL, Helsingborgs Independent Living, EMIL, Eskilstuna Modellen av Independent Living, KIL, Kullabygdens Independent Living.

STILETTEN kommer ut fyra gånger om året.

Redaktör och grafisk form: Roland Ewers

Illustrationer: Jenny Gustavsson Ewers

Repro: SG idé & Tryck, Gbg

Ansvarig utgivare: Adolf Ratzka

Postadress Independent Living Sverige:

Bondegatan 37, 116 33 Stockholm

Tel 08-556 049 50, Fax 08-556 049 60,

www.ilsverige.org, e-post: kansli@sverige.org eller

STILETTEN c/o Roland Ewers,

Pl 420, 430 10 Tvååker, tel: 0340-450 98,

fax: 0340-45097

E-mail:roland.ewers@varberg.mail.telia.com

Referensnummer

Detta nummer av **STILETTEN** handlar mycket om rekrytering av personliga assistenter och yrkets status. Med den tillfälliga stab av kunniga medarbetare borde det fungera som en bra referens i sammanhanget.

Jag är glad att presentera Rolf Bergfors*, Björn Gidéus, Annika Jacobson*, Vilhelm Ekensteen*, Enar Nordenfelt, Gerd Andén och assistenterna Lasse Johansson, Ulf Tidholm och Marie Treborn.

Redaktören*

Angående prenumerationer och adressändringar

Adressen för adressändringar, uppsägningar av prenumerationer, beställning av prenumerationer mm. är:
STIL, Bondegatan 39, 116 33 Stockholm

Vi har satt detta tecken vid medverkande som har erfarenhet av eget funktionshinder. Därmed vill vi klargöra att vi betraktar det som en merit i arbetet med att skapa opinion och politik för medborgerliga rättigheter och mot diskriminering av människor med funktionshinder.

Allmän information, sid 3

Ledare, sid 4

En bra bild av personlig assistans, sid 5

En självförstörande modell, sid 6

Eller konsten att sabotera en reform, sid 7

Städning och omsorg, sid 8

STILETTEN frågade runt, sid 9

Det måste synas i massmedia vad det här jobbet går ut på, sid 10

Peer support och peer counselling, sid 11

Viktigt att andra egenskaper betonas, sid 11

Vi kan inte konkurrera med lönen, sid 12

INNEHÅLL

Det vore en katastrof, sid 13

Om man blir utbränd när man jobbar som personlig assistent, så är det inte jobbet det beror på, sid 14

Situationen på den lokala arbetsmarknaden borde vara skäl för höjd ersättning, sid 16

Höjd a-kassa – ett hot mot assistansreformen?, sid 17

Blandningen av politiskt engagemang och konstnärsskap passar mig, sid 18

Jag trivs att jobba med människor, sid 18

Assistenter i GIL bildar fackklubb, sid 19

Ny handläggning efter **STILETTEN**-artikel, sid 2

Insänt och noterat, sid 25

Landet Lajban, sid 27

Höj schablonersättningen!

Låt mig först och främst fastslå, en gång för alla: Personlig assistans är inget vårdyrke! Personlig assistans kan aldrig systematiseras. Personlig assistans är knuten till individen. Det är ytterst individen/arbetsledarens ansvar att se till att den personliga assistansen fungerar.

Det är förvisso ingen lätt uppgift att från att vara hunsad, förtryckt och diskriminerad av myndigheter och samhället i gemen, axla ett tungt arbetsledaransvar med allt vad det innebär. Därför är vi många som slutit oss samman i kooperativ och föreningar. Detta underlättar löneadministration och byråkrati. Det ger oss också större möjligheter att tillhandahålla stöd och råd för de arbetsledare som känner sig vilsna i början. Detta ger oss också möjlighet att i viss mån utbilda assistenter. En förutsättning för detta är en ekonomi som täcker dessa extra kostnader. Kommunerna, som kan betraktas som konkurrenter till övriga assistansanordnare kan ta dessa pengar från andra håll i sina olika ansvarsområden.

Det faktum att kommunerna i sin okunskap och av tradition placerat yrket personlig assistent i vårdfacket, både vad gäller utbildning och anordnandet av assistans har gjort det mycket svårt att ge det den status det borde ha. Det är också mycket svårt att visa på alla fördelar som yrket ger. Det råder heller inget tvivel om att vi själva måste bli mer professionella i vårt arbetsledarskap. Det handlar om att frigöra sig ifrån attityden att vara objekt för vård och omsorg. Vi måste ta vårt arbetsledarskap på allvar. Yrkesinspektionen anmärker t.ex. i en rapport nyligen att assistenter sällan får reda på innehållet i brukarens beslut från försäkringskassan. Detta visar på en katastrofal missuppfattning som antyder att yrkesinspektionen inte räknar med brukaren som arbetsledare. Vems är felet?

Den av regeringen beslutade schablonersättningen har kommit till i avsikt att styra kostnadsutvecklingen. Detta klumpiga verktyg sätter emellertid ett direkt tak för fria löneförhandlingar, ett unikt förhållande på den svenska arbetsmarknaden. Detta gör att yrket betraktas som ett låglöne- och genomgångsyрке och att assistansanordnare i många fall måste konkurrera med a-kassan.

Personlig assistans är en produkt av ett helt nytt tänkande. Ett tänkande som präglas av Independent Living-ideologin och som bygger på individens frihet och ansvar.

Personlig assistans kan därför inte inlemmas i den traditionella svenska omsorgsynen.

Höj schablonersättningen och ge oss en rimlig chans att anställa bra personliga assistenter, så kan vi visa att den här reformen på många sätt kan gagna samhället i stort.

HELENA KARNSTRÖM*, STYRELSEORDFÖRANDE I STIL

En självförstörande modell

Illustration: Jenny Gustavsson Ewers

Minns du plastmodellerna. Flygplan, båtar och bilar i smådelar att brytas av från plastskelett, fogas ihop med hobbylim, för att slutligen dekoreras med färg från små tuber och klistermärken med beteckningar och symboler.

En god vän berättade nyligen om en sådan av något annorlunda slag. För ett par decennier sedan hade han i den lokala leksaksaffären hittat denna märkliga plastmodell.

Efter ca tio timmars klistrande och målande var modellen, en hiskelig maskin av något slag som också var försedd med elmotor, klar. Vid igångsättandet började den samma, till min gode väns stora förvåning, att omsorgsfullt förstöra sig själv!

Den utlimata plastmodellen alltså – i med batterierna och på med startknappen. Efter fem minuters sanslöst självförstörande rakt ner i papperskorgen utan krav på tidsödande avdamning vecka ut och vecka in. Perfekt. För den som älskar att bygga.

Analogin är glasklar tycker jag. Parallellen i stort med nedmonteringen av den sociala välfärden, men kanske ännu tydligare parallellen med vad som hänt och händer med det som kallats århundradets handikappreform, LASS/LSS.

En bra bild av personlig assistans

Foto: Kent Hallgren, BILDTJÄNST

Detta är väl en ganska bra bild av personlig assistans. Assistenten fungerar som Jeanettes förlängda arm upp till brevlådan. Det är möjligheternas bild. Möjligheten att få personlig assistans, men också möjligheten att eliminera assistansen. I det här fallet, helt enkelt genom att sänka brevlådan till en nivå dit alla når. Med andra ord – ett tillgängligare samhälle som grund.

Kanhända innehåller brevet en annons efter assistenter. På sina håll är det nästan omöjligt att rekrytera sådana. En del menar att det beror på att man med den relativt dåliga lönesättningen, konkurrerar med ersättningen från akassan, andra menar att misskreditering och dålig marknadsföring av yrket är orsak till rådande situation.

På redaktionen undrar vi om det kan vara så att bortskämda och trångsynta fyrtilotalister sitter i vägen för detta moderna yrkes genombrott. Ett yrke vars like är svårt att hitta och ett yrke med många fördelar. Inte minst när det gäller idag så efterfrågade egenskaper som livskavalitet och självförverkligande.

Vi frågade några personer med olika förutsättningar, verksamma på lite olika håll inom detta område hur de ser på saken.

Men vi börjar med en titt på en annorlunda plastmodell, via en betraktelse om städning för att sedan gå vidare genom riksdagens korridorer.

– eller konsten att sabotera en reform

Knappt färdig att börja användas kom den första attacken. Det var enmansutredaren Kerstin Wigzell, numera chef för Socialstyrelsen, som stod för den. Hon siktade in sig på kostnaderna och föreslog åtgärder som tvingade regeringen att backa efter ihärdiga protester från en enad handikapprörelse.

En orsak till att kostnaderna skenade iväg var det ekonomiska och politiska maktspel som ständigt pågår mellan stat och kommun. Kommunerna såg uppenbart sin chans att sko sig på reformen genom att döpa om traditionell hemtjänst till personlig assistans och skjuta över kostnaderna på staten.

Nästa attack riktade sig mot privata och kooperativa assistansanordnare. Ingen skulle tjäna pengar på assistansreformen hette det. Men var skulle dessa företag hämta sina pengar vid en eventuell förlust? Ingen kom på idén att syna kommunerna som trots allt står för ca 70% av assistansanordnandet.

Deras eventuella förluster täcks ju av medel från andra håll i den kommunala ekonomin. De behöver inte gå i konkurs.

Försäkringskassorna började sitt undergrävande av reformen med att kräva insyn i assistansanordnarnas bokföring. Vilket annat entreprenadföretag skulle acceptera något sådant?

Vidare krävde kassorna en överdrivet omfattande och framför allt dyrbar byrå-

krati kring utbetalandet av assistansmedel och på vissa håll vägrade man t.o.m. betala erforderlig timsättning.

Riksförsäkringsverkets attacker har skett genom skrifterna "Allmänna råd". Partsinlagor som av tjänstemännen på kassorna uppfattats som lag, men som på punkt efter punkt bryter mot lagens egentliga intentioner.

Brukare och människor som ansökt om LASS eller LSS har i många fall fått ett dåligt bemötande väl dokumenterat dels i delrapporten "Kontrollerad och ifrågasatt", dels i slutrapporten "Bemötandeutredningen". Många har provat sina ärenden inför domstol, fått rätt, men ändå mötts av kommuner som vägrat följa domsluten.

Kommunförbundet har utarbetat ett förslag som, om det hade genomförts, skulle vridit klockan trettio år tillbaka på det här området.

Facket, speciellt kommunalarbetsförbundet har gjort det mesta för att misskreditera det nya yrket personlig assistent och bl.a. framställt arbetsgivare som slavdrivare. Man har valt att generalisera och lyfta fram enstaka missförhållanden och vägrat lyssna på det stora flertalet assistenters åsikter.

Regeringen införde en schablonersättning som i princip sätter tak för löneförhandlingar och som tvingar privata och kooperativa assistansanordnare till en lö-

nenivå som konkurrerar med a-kassan. Det gör det mycket svårt för brukare att rekrytera assistenter.

Problemet med de stigande kostnaderna för reformen görs av regeringen om till en blockpolitisk fråga där man skyl-ler på felkalkyleringar av den borgerliga regering som satt vid makten när reformen klubbades igenom.

Listan kan säkert göras längre när det gäller attacker och åtgärder mot en reform som skulle ge en liten grupp människor i vårt samhälle samma rättigheter till ett värdigt liv, som för de flesta är en självklarhet.

Var finns tillskyndarna? Människor med visioner, både ekonomiska och sociala? De som kan se fördelarna med att denna reform genomförs effektivt?

Jag minns entusiasmen hos min gamla barndomskamrat, ombud på ett av handikappförbunden, när hon 1994 skulle resa landet runt och informera lokalgrupper, tjänstemän och politiker i kommunerna och på försäkringskassorna om den nya reformen.

– Nu ska vi göra något bra av den här reformen! sa hon. Men vad hjälper det när själva modellen är destruktiv, och motorn drivs av diskriminering?

Eller var det så att politikerna tyckte att det var roligare att bygga än att vårda själva idén?
ROLAND EWERS*

Städning och omsorg

Betraktelse

Nyligen aviserades att nybyggda väl-isolerade lägenheter och hus i kombination med effektiv städning kan orsaka sjukdomar och allergier. Har idealisten Lubbe Nordström och hans korståg mot smutsen i Fattigsverige lett till detta resultat? Kanske är det dags att gå till apoteket och köpa kontrollerad smuts som förebyggande medicin?

Rädslan för smutsen tror jag dock har andra underliggande dimensioner. Genom att sopa undan den fysiska smutsen och omge oss av rena vita ytor sopar vi också undan "smutsiga" och besvärliga tankar. Vi är oklanderligt rena för omgivningen men samtidigt står det illa till i själen.

Det moderna samhällets sönderslagna sociala relationer och välfärdsstatens oförmåga att lyssna på människor på ett djupare plan än det materiella formar ideal som snarare skadar än gagnar medborgaren.

Kan det t.ex. vara så att det finns ett djupt rotat omvänt förhållande mellan städning och behandlingen av människor inom omsorgen? Att det till och med är så att rädslan för att ta i tu med andra människors själsliga funderingar och därmed tvingas ta itu med sina egna ersätts av ett överdrivet institutionaliserat städande.

Som sexåring blev jag i mitten av femtiotalet sängliggande ett år efter ett större kirurgiskt experiment. Salen där jag

vistades inrymde ca tio sjukhussängar. De var under dagtid för det mesta tomma. Om nu inte någon kompis av en händelse och till min stora glädje skulle råka vara sjuk.

Den själsliga omsorgen sköttes av en högtalare placerad mitt på det stora rummets ena kortvägg. Utsändningen var central och bestod för de mesta av Stockholm/Motalas, d.v.s. Sveriges Radios sändningar i den då enda kanalen. Jag kunde programtablåerna på mina fem fingrar. Nyheterna, Tolvslaget, Dagens dikt, Vårat gäng o.s.v.

Jag hade också god tid att studera de under större delen av dagen minutiösa städrutinerna. Och detta skedde exakt likadant varje dag och synkroniserat med radions programtablå. Sopning, dammtorkning, dammsugning, skurning av golven samt slutligen polering med maskin.

Under senare delen av sextiotalet bevistade jag en till det gamla sanatoriet närliggande semesteranläggning, ägd av en del av handikapprörelsen. En ung tjej tog en paus i sitt arbete med att putsa metall- ytor rena med Häxan. Hon berättade att hon hade sökt det här arbetet för att träffa människor. Istället bestod det av städning, städning och åter städning. Samtal och umgänge med gästerna var inte att föredra. Hon var djupt besviken och kunde inte alls förstå vitsen med allt fejande.

Som person med väl synligt funktionshinder händer det ofta på krogen att jag blir utnämnd till bollplank för främ-

mande människors själsskrubbel. De är för det mesta berusade. Det verkar som man tar för givet att funktionshindret intimt är förknippat med själsligt lidande. Därför är det uppenbart helt i sin ordning att tränga sig på och dryfta sina problem.

Vad jag vill komma fram till i denna betraktelse är att man i fönuftigt och nyktert tillstånd inte befattar sig med dessa frågor. Man vill inte veta av dem, så man städar undan dem.

Symboliken är för mig solklar. Om jag som funktionshindrad objektifieras och förknippas med svåra känslor som ingen vill ta itu med utan hellre städar undan, bör jag ju också städas undan eftersom jag påminner om deras existens.

Alternativet till en sådan undanstädning av oss funktionshindrade, vilket sker i olika grader i de flesta länder världen runt, blir då menar jag, en slags rituell och systematisk städning som ständigt pågår på alla institutioner.

Att detta pågår även på anläggningar ägda av våra egna intresseföreningar visar hur långt tankandet har gått.

ROLAND EWERS*

Foto: Kent Hallgren, BILD TJÄNST

Städning och personlig assistans

Att värdet av städning ställs högre än människors möjlighet till ett liv på lika villkor har vi exempelvis tidigare påpekat i STILETTEN.

Socialdepartementet betalar ett städbolag 207 kronor per timme för att under "billig" kontorstid få sina lokaler städade.

Ett företag som ordnar personlig assistans är begränsat till en schablonersättning på 178 kronor. Denna ersättning ska då inrymma extremt mycket arbete på "dyr" OB-tid. RED*

FALKENBERGS KOMMUN
Socialförvaltningen
söker till
Äldre- och handikappomsorgen

VERKSAMHETSCHEF
— LSS/LASS

100% tidsbegränsat förordnande till 2001-12-31 med eventuell möjlighet till förlängning, ref. nr 4022.

Verksamheten är organiserad enligt beställar-utförarmodell med en myndighetsavdelning och arton utförandeenheter. LASS och övriga LSS-insatser samt kommunens hälso- och sjukvård och rehabiliteringsverksamhet.

Dina arbetsuppgifter: Som verksamhetschef kommer Du att ha ansvar för fyra gruppboheter för utvecklingsstörda och ett antal ärenden med personlig assistent. Arbetet innefattar hetsansvar för verksamhet, personal och ekonomi. I arbetet ingår också samarbete med övriga verksamhetschefer, handläggare inom socialförvaltningen, andra organisationer och myndigheter.

Kvalifikationer: Vi söker Dig som har utbildning från sociala omsorgslinjen eller annan utbildning och/eller erfarenhet från handikappomsorg som provas likvärdig. Ditt ledarskap skall kännetecknas av god samarbetsförmåga, handlingskraft, helhetssyn och förmåga att skapa ett positivt arbetsklimat. Erfarenhet av arbetsledning är önskvärt.

Tillträde: Snarast eller enligt överenskommele.

Upplýsingar: Vill Du veta mer om tjänsten är Du välkommen att ringa områdeschef Christina Stehn, tel. 0346-866 61 eller verksamhetschef Calle Björk, tel. 070-543 62 25. Facklig företrädare: Catrin Andersson, tel. 0346-862 80.

Välkommen med din ansökan till: Falkenbergs Kommun, Socialförvaltningen, Områdeskontoret, 311 80 Falkenberg senast 00-09-04.

En annons som tydligt visar att personlig assistans på många håll inte alls blivit som det var tänkt från början. Åtminstone inte ur Independent Livingperspektiv.

Personlig assistans är just personlig och kan inte systematiseras som annonsen antyder och för många arbetsledare/brukare av personlig assistans är föreslagna meriter snarare en black om foten för den sökande.

STILETTEN frågade runt om rekrytering av assistenter och om yrkets status

När idéerna till konceptet "personlig assistent" växte fram var ett av huvudargumenten att vi själva är experter på våra egna behov. Förhållandet mellan brukaren och assistenten skulle utformas så att brukare skulle ha rollen som arbetsledare, ta hand om rekrytering, anställningsintervjuer, schemaläggning, utbildning osv. På så sätt skulle också en stor del av ansvaret flyttas över från kommunen till brukaren. Människor med omfattande funktionshinder skulle ta ett stort steg från att vara objekt för samhällets omsorgsmaskineri till ett självbestämt liv.

Att detta på många håll inte har blivit fallet har flera orsaker. En kan illustreras med vidstående exempel. En annons i Hallands Nyheter i augusti 2000. Man söker en chef med utbildning från den sociala omsorgslinjen eller med erfarenhet från handikappomsorgen.

Redan i januari 1994 stoltserade

grannkommunen Varberg med personliga assistenter, endast ett par veckor efter det att LSS/LASS-reformen trätt i kraft. En omöjlighet bara med tanke på handläggningstiden för ett LSS/LASS-ärende. Det traditionella hemtjänstarbetet hade uppenbart fått en ny titel – personlig assistans.

För brukaren var skillnaden svår att upptäcka. Man beviljades fler timmar och man kunde använda sina assistenter på andra sätt. Men den befrielseprocess som är nödvändig för att som förtryckt omsorgsobjekt axla den tuffa arbetsledarrollen ägde aldrig rum. Den traditionella omsorgsapparaten löper vidare i samma spår. Den kan inte erbjuda kamratstöd och råd från människor i samma situation. D.v.s erfarenhet av eget funktionshinder och behov av personlig assistans.

En annan orsak till svårigheterna att förverkliga reformen i önskvärd riktning

är den låga status det ansvarsfulla nya yrket fått. Inte minst när det gäller lönen. Det ur löneförhandlingsaspekt tveksamma förfarandet att genom en schablonersättning indirekt sätta ett lönetak för en yrkesgrupp har inte gjort saken bättre. Detta är något helt unikt på den svenska arbetsmarknaden! Många assistansanordnare har i dag svårt att konkurrera med a-kassan i lönesättningen. Brukare hamnar i akuta bristsituationer och assistansanordnarföretagen ser sig tvungna att bygga upp reservlag av assistenter för att möta behoven.

Om brukaren alltmer accepterar denna "bekväma" lösning av rekryteringsproblemet är detta i sig ett hot mot hela idén om personlig assistans.

STILETTEN har bett att få lite synpunkter på dessa frågor från olika håll. Kanske kan en del tips vara värda att använda? RED*

"Det måste synas i massmedia vad det här jobbet går ut på"

Rolf Bergfors är en av pionjärerna i den svenska Independent Living-rörelsen. Som f.d. verksamhetsledare tillika styrelseordförande i GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living, numera arbetande styrelseordförande med omfattande behov av personlig assistans har han en både professionell och nära vardaglig kontakt med problematiken på området. Vi ställde följande frågor till Rolf:

Är det svårt att rekrytera personliga assistenter i Göteborg?

– Det har blivit svårare med tiden. Till en början betraktades yrket som attraktivt och intressant, men i takt med att kommunen inlemmat yrket i vårdfacket har läget försämrats. Det är ofta vi blir uppsökta av vårdutbildade, men det är nästan omöjligt att rekrytera personliga assistenter. Det här yrket är ju något helt annat än ett vårdyrke.

Är det låga löneläget också en orsak eller kanske är det en kombination?

– Jag tror egentligen inte att det är huvudorsaken. När man ringer och hör sig för om jobbet är det inte i första hand lönen man frågar efter. Det är snarare arbetsuppgifterna och man ser det, enligt min mening, främst som ett genomgångsyrke.

– Förr i tiden ville alla bli lokförare, idag ska man bli programledare i TV, journalist eller något annat inom media. Jag tror att vi måste bli mycket bättre på att framhäva assistentyrkets många fördelar. Att man arbetar med en utvald arbetsgivare. Att man till stor del kan enas om arbetstider som passar en själv. Att arbetet ofta är omväxlande och flexibelt o.s.v.

– Trots att vi i GIL betalar våra assistenter bättre än kommunen, konkurrerar vi på olika sätt med a-kassan. Det är bekvämare att stämpla och inkomstskillnaden är marginell. Inte gör det saken bättre när politiker som näringsminister Björn Rosengren uttalar sig som han nyligen gjorde i tidningen Riksdag & Departement, där han betonar att en förhållande-

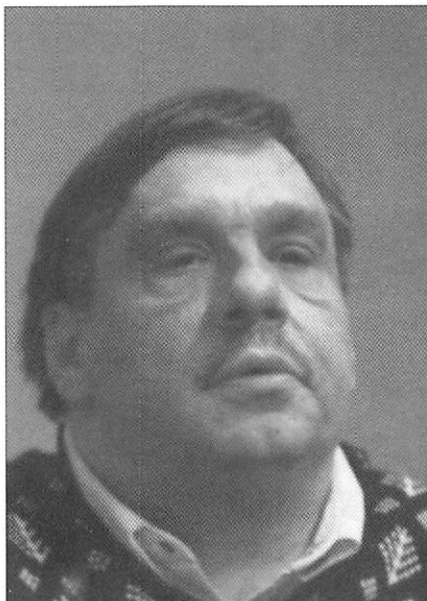

Foto: Kent Hallgren, BILDTJÄNST

vis hög nivå på ersättningen gör att människor slipper hänvisas till verkligt lågavlönade jobb.

I GIL har ni en s.k. beredskapspool, en central lösning för brukare som hamnar i en akut bristsituation. Ser du med den någon risk att själva grundidén med assistansreformen hotas?

– Inte assistansreformen i sig själv. Däremot kooperativet, med dess plattform baserad på Independent Living-ideologin. Ytterst är det ju nyss nämnda orsaker till svårigheterna att rekrytera assistenter, som nödgår oss att skapa en viss beredskap. Men det undergräver assistansreformens intentioner. Kommunen har en skyldighet enligt LASS att bistå med assistent när ordinarie assistent är sjuk, men något sådant existerar inte. Trots att man genom skatteväxling fått medel från staten för detta ändamål.

– Dessvärre är det så att en del brukare väljer den "breda vägen" och använder beredskapspoolen i onödan.

Har du något tips om hur man kan undvika situationen?

– Genom en bra arbetsledarutbildning och genom Independent Living-metoden "peer counselling" och "peer support", som jag är ivrig förespråkare för. Den är

"Man har kränkt den fria förhandlingsrätten"

utvecklad ur det faktum att vi som funktionshindrade har många gemensamma erfarenheter av förtryck och diskriminering, och att vi kan lära oss mycket av varandra.

– Medlemsstödet ska vara en hjälp till självhjälp, inte någon kuratorverksamhet som löser alla problem åt brukarna.

Fackliga representanter har kritiserat schablonersättning eftersom den indirekt sätter ett tak för löneförhandlingar. Vad är din kommentar?

– Jag anser att schablonersättningen är ett direkt lönetak. Trots att vi är arbetsgivare och våra assistenter arbetstagare har vi en gemensam sak i kampen för en fri lönebildning. Man har alltså kränkt den fria förhandlingsrätten och jag välkomnar facket till en omedelbar diskussion om dessa frågor.

Har du något annat förslag på hur man kan förbättra yrkets status?

– Det måste synas i massmedia och TV vad det här jobbet egentligen går ut på. Det är många som trivs med yrket och detta måste komma fram. En ordentlig marknadsföring alltså. Något som gör att yrket blir så populärt som många som arbetar med det faktiskt tycker.

– Jag vill nämna att vi i GIL har tagit fram en tjugominuters lång videofilm, "Inblick". Den handlar om relationer och problematiska situationer som kan uppstå mellan brukare och assistent och vi hoppas att den ska fungera som ett bra informationsverktyg om assistentyrket och därmed bidra till marknadsföringen av detsamma.

RED*

Peer support och peer counselling

Peer support är när två personer i samma situation utbyter erfarenheter för att kunna tackla gemensamma problem. Det kan variera från att båda står på samma nivå så att säga, till att den ena har så lång erfarenhet att han eller hon kan delge den andre. Det kan också vara två personer som söker varandras stöd för att de båda känner sig underlägsna. Metoden är ungefär densamma som den Anonyma Alkoholister tillämpar.

PEER COUNSELLING

Peer counselling är en mer kvalificerad variant som kräver professionellt ledarskap. Peer counselling sker ofta i grupp i kursform t.ex. under en vecka. Under kursen får inga assistenter delta. De får endast tillkallas vid behov.

Peer counseling är egentligen ett hoplock av olika metoder anpassat för just den situation som människor med funktionshinder befinner sig i. Den går ut på att medvetandegöra sig själv och sin roll kontra människor utan funktionshinder. Det handlar om att börja med sig själv och ta reda på hur stor del av problematiken som egentligen orsakas av ens egen attityd.

Blir man berövad sitt ansvar så litar man sig med den som tagit det ifrån en. För att överleva i situationen anammar man sin förtryckares uppfattning. Så sker t.ex. på fängelser och andra institutioner. Ett extremt exempel på detta är det s.k. "Stockholmssyndromet" (Norrmalmstorgsdramat)

Vi funktionshindrade måste som vuxna åter lära oss ta ansvar, liksom tonåringen lär sig ta den vuxnes ansvar.

Brasilianaren Paulo Freires *Pedagogik för förtryckta* är ett bra lästips i sammanhanget. Han vände sig till förtryckta fattiga brasilianare för att ge dem styrka.

Vi måste av egen kraft själva ta itu med vår situation. Ingen annan hjälper oss. Det omgivande samhället har ett behov av att behålla oss i handikapprollen för att bekräfta sin förträfflighet och legitimera välörenhet.

Ett påtagligt bevis för att vi kan lyckas är kampen för det som blev LSS/LASS.

I Sverige saknar vi bra ledare för "Peer Counseling" vi har därför vid olika tillfällen importerat konsult hjälp från USA i form av Lilian Gonzales Brown och hennes man Steve.

ROLF BERGFORS*

STILETTEN nr 3/00

"Viktigt att andra egenskaper betonas"

sjukvikariat.

Ser du med den någon risk för att själva grundidén med assistansreformen hotas?

– Inte om brukarna, styrelsen och administrationen avhjälpas bristerna i organisationen, d.v.s. arbetar offensivt med rekrytering.

Har du något tips hur man kan undvika situationen?

– Förbättra arbetsledarnas kompetens (schemaläggning, instruktion och förhållningssätt), arbeta offensivt med rekrytering.

Fackliga representanter har kritiserat schablonersättning eftersom den indirekt sätter ett tak för löneförhandlingar. Vad är din kommentar?

– Stämmer. Schablonersättning utgör ett absolut tak för lönesättningen.

Har du något annat förslag på hur man kan förbättra yrkets status?

"Yrket bryter mot alla gamla föreställningar"

– Strategivalet i diskussionerna om yrkesrollen är avgörande. Personlig assistans bryter mot alla gamla föreställningar om specialisering och kompetens.

Eftersom löner och löneförhandlingar är så starkt kopplade till specialisering och kompetens, vilket traditionellt är kopplat till utbildning, är det oerhört viktigt att andra egenskaper betonas och belönas. Assistentrollen blir därmed inte ett yrke som definieras på ett traditionellt, enhetligt sätt. Vi måste få igång en nationell diskussion utifrån detta perspektiv om yrket mellan de fackliga organisationerna och assistansanordnarna. RED*

Enar Nordenfelt är nyttillträdd verk-samhetsledare i GIL, Göteborgskoope-rativet för Independent Living. Enar som närmast varit verksam inom Göteborgs räddningstjänst har inget eget funktionshinder som merit för sitt uppdrag.

Till hjälp vid besvarandet av våra frågor hade Enar Kicki och Ingegerd Bergfors från medlemsstödet i GIL.

Är det svårt att rekrytera personliga assistenter i Göteborg?

– Ja.

Är det i så fall det låga löneläget som är orsaken, eller är det andra orsaker? Kanske en kombination?

– Ja, till viss del löneläget, men också andra faktorer, t.ex. arbetsmarknadsregler (regler kring uppstämpling till heltid, studerande med studiemedel får bara tjäna upp till en viss summa), kravnivån som den ställs av brukarna, önskemål från de sökande om heltidsarbete, många unga sökande som ser det som ett genomgångsyрке.

Har ni någon central lösning för brukare som hamnar i en akut bristsituation?

– Ja, en beredskapspool för främst

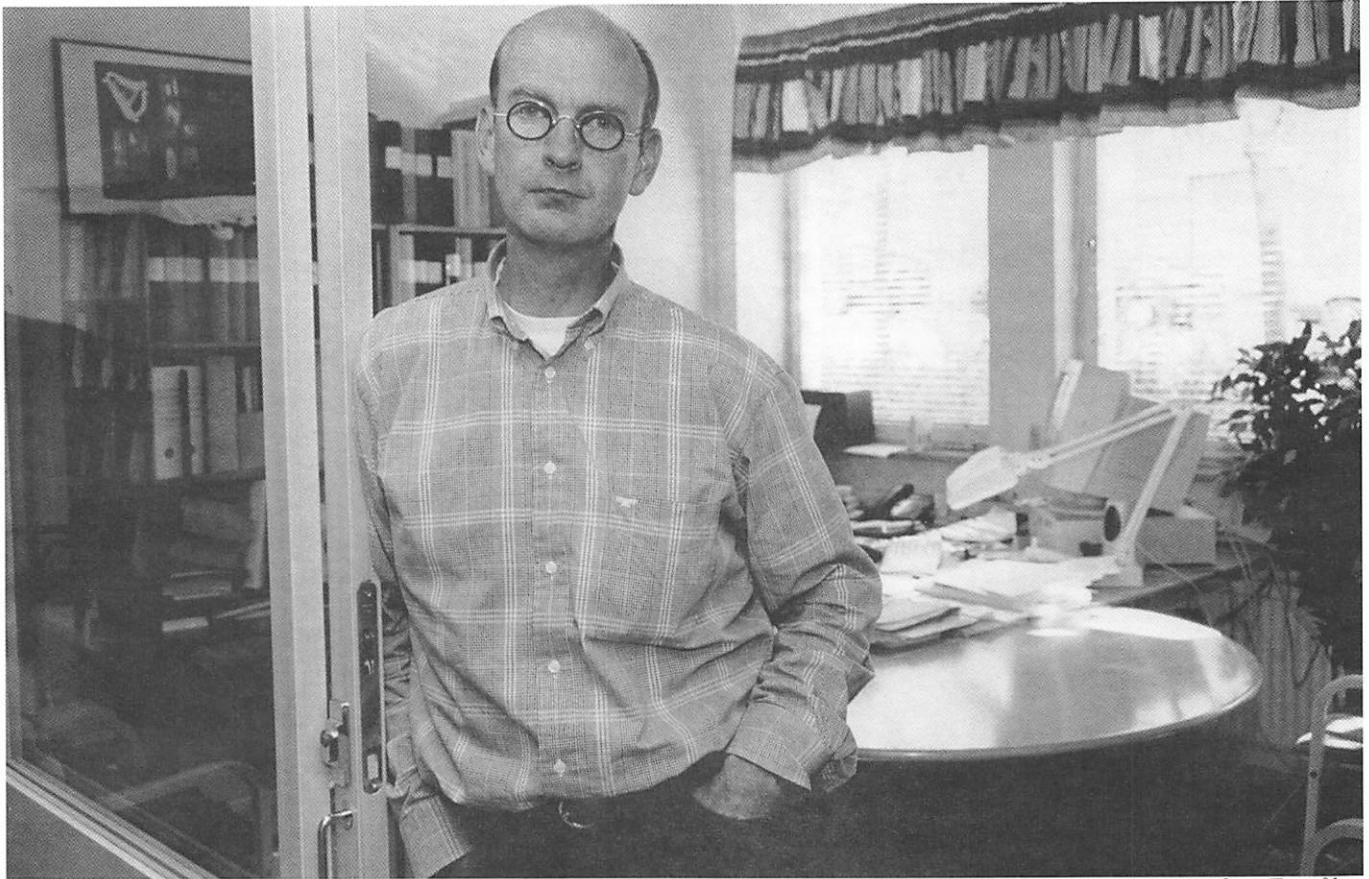

Foto: Barbro Fornåker

"Vi kan inte konkurrera med lönen"

Björn Jidéus är sedan ett decennium verksamhetsledare på STIL, Stockholmsföreningen för Independent Living. Han har inget eget behov av personlig assistans, men är väl orienterad i den speciella Independent Living-idéologi som präglar STIL och dess verksamhet. Björn svarade så här på våra frågor.

Är det svårt att rekrytera personliga assistenter i Stockholm?

– Eftersom arbetsmarknadsläget förbättrats betydligt den senaste tiden, så är det klart att vi känner av detta. Vi är många fler som konkurrerar om arbetskraften. Även om vi i de flesta fall kan erbjuda ett omväxlande arbete med ganska fria tider, så kan vi inte konkurrera med lönen.

Är det i så fall det låga löneläget som är orsaken, eller är det andra orsaker? Kanske en kombination?

– Möjligheten att konkurrera med lönen är liten. Andra faktorer är att många känner att de inte kan utvecklas (läs; komma vidare i yrket, göra karriär i någon form).

"Men vi kan erbjuda ett jobb med ganska fria tider"

Har ni någon central lösning för brukare som hamnar i en akut bristsituation? Ser du i så fall någon risk för att själva grundidén med assistansreformen hotas?

– Nej. STIL:s officiella syn på denna fråga är att en assistentpool är komplicerad och dyrbar. Det är också svårt att få den att fungera på ett PERSONLIGT sätt. Man riskerar att arbetsledare som har svårt att rekrytera kommer att lägga beslag på dem som ingår i poolen och de är rekryterade av personal på kontoret. Personalpool går alltså stick i stäv med vår definition av personlig assistans. Man får försöka ta kontakt med kompisar i kooperativet och få "låna" en assistent eller vända sig till kommunen.

– Jag tror inte reformen som sådan

hotas av en pool. Men jag tror att begreppet personlig assistans kan urholkas. Risken är att det som kommer att återstå är en slags lite mer "avancerad hemtjänst".

Har du något tips om hur man kan undvika situationen?

– Utveckla arbetsledarskapet, bättre planering.

Fackliga representanter har kritiserat schablonersättning eftersom den indirekt sätter ett tak för löneförhandlingar. Vad är din kommentar?

– Facket har rätt! Det vore bra om de ville ta kontakt med oss, så att vi kunde enas om en linje i de här frågorna.

Har du något annat förslag på hur man kan förbättra yrkets status?

– Det finns naturligtvis massor av åtgärder för att öka yrkets status; lön, bättre förståelse för vad personlig assistans egentligen innebär, synliggörande, viss typ av utbildning/utveckling, handledning i fler fall m.m, m.m.

RED*

Annika Jacobson har när det gäller personlig assistans precis som Rolf Bergfors i GIL både det dokumenterat professionella kunnandet och den expertbas som bara erfarenhet av omfattande eget funktionshinder kan ge. Hon har nämligen doktorerat om livsvillkoren för människor med stort behov av assistans.

Hur ser rekryteringssituationen ut för dig?

– Min erfarenhet är att det ofta ringer mycket folk när man annonserar, men det är sällan någon som passar, säger Annika lite uppgivet.

– Det är många som inte förstår att det här är ett seriöst arbete. En del ser det som ett tillfälligt extrajobb. Många tar det som ett jobb i väntan på något annat o.s.v. Andra ser det som ett vårdjobb, men det är det definitivt inte.

– Personligen har jag väldigt stora krav och jag tycker det är svårt att hitta rätt person. Det måste vara människor som är beredda att stanna kvar, eftersom det tar ett tag att lära sig att vara assistent hos mig, säger Annika.

Vilken roll spelar löneläget?

– Främst tror jag det handlar om yrkets status. När lagen trädde i kraft 1994 och blev allas rättighet hände det också något med yrkets status. När kommunerna blev assistansanordnare fick yrket en prägel av traditionell hemtjänst med karaktär av omsorg. Tidigare var det en annan klang i att vara personlig assistent.

– Visst spelar det låga löneläget en stor roll. Det understryker ju karaktären av tillfällighetsjobb.

En del assistansanordnare har någon form av central lösning för brukare som hamnar i en akut bristsituation. Ser du i detta någon risk för att själva grundidén med assistansreformen hotas?

– Det här är en jättesvår fråga, tycker jag. För mig skulle det aldrig fungera med att anlita någon form av "vikariepool". Det måste vara många som har personlig assistans som inte kan ta emot hjälp av vem som helst, eftersom de har så speciella behov, reflekterar Annika.

Det är alltså ingen bra lösning, fortsätter hon. På sin höjd kan jag tänka mig att man är ett väldigt litet kooperativ, där man delar på "vikarier" som alla har godkänt.

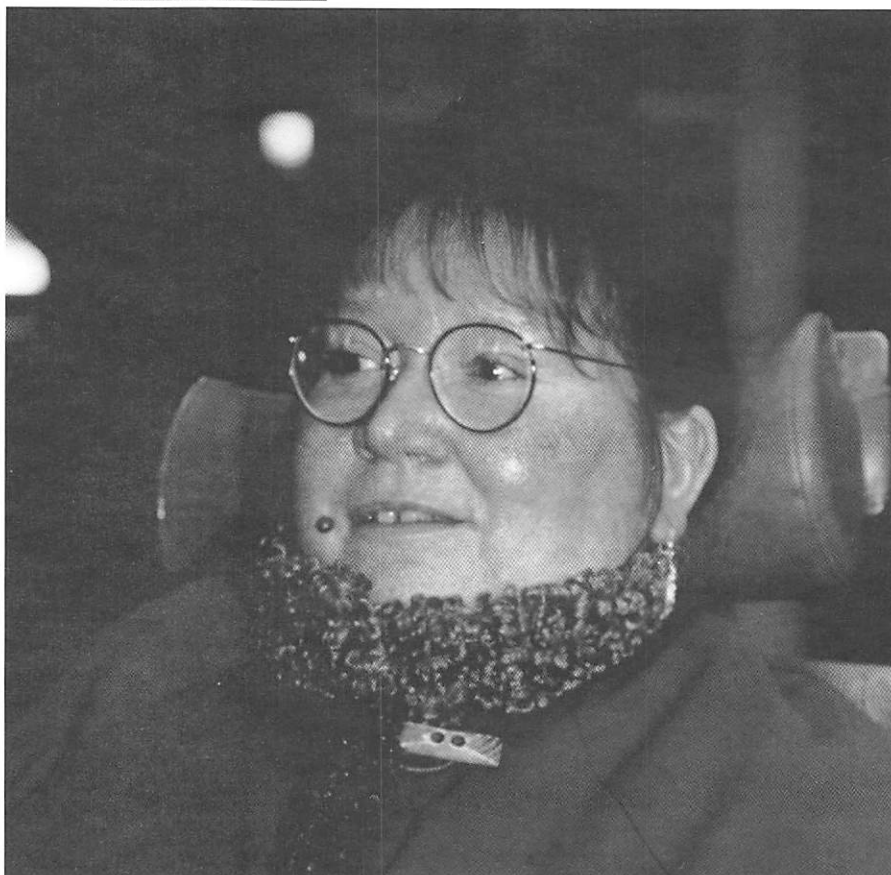

Foto: Justina Öster

"Det vore katastrof"

Har du något tips om hur man kan undvika situationen?

Jag anser att man som dygnet-runtbrukare av personlig assistans skulle få en ekonomisk möjlighet att ha en beredskap. Assistenten som går på skuggschema och rycker in i nödsituationer.

– En metod jag använder är att inte anställa assistenter på maximal tid. Jag klargör redan vid anställningsintervjun att jag vill att de istället ska vara beredda att rycka in som reserv.

– Som recept till de större kooperativen tycker jag att man ska uppmana nyblivna arbetsledare att vara väl förberedda på att assistenter blir sjuka. För det blir folk, och många gånger flera samtidigt.

– I sanningens namn vill jag säga att jag efter alla dessa år egentligen är rysligt trött på att sköta det här. Det borde ju vara samhällets skyldighet att tillhandahålla bra assistans. Men jag vet ju att kommunerna inte kan det här. Man är alldeles för inkörd på sin traditionella syn på hur omsorg ska vara.

– Det handlar ju om min rätt att leva ett liv som alla andra. För att göra det måste jag fungera som en professionell arbetsledare.

Kommunen är ju skyldig att ordna viss primär assistans i nödläge. Det har man dessutom fått extrapengar från staten till. Är det ett alternativ?

Det skulle vara en katastrof om jag hamnade i den situationen.

Fackliga representanter har kritiserat schablonersättning eftersom den indirekt sätter ett tak för löneförhandlingar. Vad är din kommentar?

– Det här med schablonersättning är förnedrande för de brukare som på grund av omfattande assistansbehov tvingas ansöka hos försäkringskassan om förhöjd ersättning. Ett sådant förfarande medför ofta integritetskränkande granskningar av olika slag. Beträffande de begränsningar som schabloner innebär i samband med lönesättning tycker jag att den är ett stort hinder – dock inte direkt förnedrande.

Har du något annat förslag på hur man kan förbättra yrkets status?

– Det är viktigt att uppmana assistenter som trivs med jobbet att berätta för vänner och bekanta om det. RED*

"Om man blir utbränd personlig assistent så är d

Gerd Andén är ställföreträdande arbetsledare för Magnus Andén och verksamhetsledare i Brukarkooperativet JAG, Jämlikhet, Assistans och Gemenskap. JAG är landets största kooperativ och medlemmarna består till stor del av människor med flera funktionshinder. Många av dessa har ställföreträdande arbetsledare, vilka sköter kommunikationen med assistenterna. I många fall kräver assistentarbetet i JAG speciella kvalifikationer.

Gerd Andén poängterar med eftertryck hur underskattat och misskrediterat assistansyrket är.

– På många håll har man inte alls förstått vad yrket går ut på säger Gerd. Det är ju inte fråga om ett opersonligt anställningsförhållande. Brukaren, d.v.s. arbetsgivaren och assistenten väljer ömsesidigt

ut varandra. Det är väldigt anpassat till personerna och man kan inte använda någon mall för att uppnå bra resultat. Det är nästan som att välja kamrater tillägger Gerd och skrattar.

– En vanlig missuppfattning är att assistentlönen är omöjligt låg. Det är inte sant betonar Gerd. Eftersom en stor del av arbetet sker på OB-tid blir lönerna per månad i allmänhet högre än vissa andra löner. En assistent berättade t.ex. nyligen att hon bytt jobb från ett arbete som krävde den akademiska bakgrund hon hade. Det visade sig att assistentjobbet i slutändan gav mer i plånboken.

– Flexibiliteten vid schemalaggningen gör att assistenten ofta till stor del kan få sin arbetstid utifrån sina egna önskemål. Detta ökar givetvis trivselen i arbetet, säger Gerd.

– Det man traditionellt klagat på inom vårdsektorn finns inte i yrket personlig assistent. Om man blir utbränd när man jobbar som personlig assistent, så är det inte jobbet det beror på. Den pressen finns helt enkelt inte. Här är det kvalitet och inte kvantitet som räknas. Det här är inte heller ett jobb man tar i väntan på något annat. De som vill jobba med människor inom vården blir ofta besvikna. Det finns helt enkelt inte tid för det. Men som personlig assistent har man alla möjligheter. Man har ju som sagt var också själv valt den man vill jobba med. Det är alltså ett jobb man trivs med, men det har helt enkelt inte fått den uppmärksamhet det förtjänar.

*"Det är nästan
som att välja
kamrater"*

*"Här är det
kvalitet och inte
kvantitet som
räknas"*

– Vad rekryteringen anbelangar så tror jag att variationerna i landet är stora. På en del håll kan man få upp till femtio svar på en annons och på andra är det nästan omöjligt att hitta assistenter. Det varierar även från dag till dag i Stockholm. Vi har faktiskt inte en aning om vad det beror på. Vi vet att Stockholm ofta sätter trenderna på arbetsmarknaden och här är också dragkampen om arbetskraften

... när man jobbar som ... et inte jobbet det beror på"

schablonersättning. Det ger oss större möjligheter att hitta bra assistenter.

Gerd Andén återkommer gång på gång till hur viktigt det är att marknadsföra yrket personlig assistent på ett bra sätt. Det är värt en mycket högre status än vad det har nu. Hon avslöjar att JAG i dagarna går ut i dagspressen med en annonskampanj just för att höja yrkets status.

"Det får ju inte bli så att man går till en brukare ena dan och till en annan nästa"

störst. Hittills har vi lyckats bra, säger Gerd, men vi är livrädda för att det ska bli värre. Orsaken är jag alldeles övertygad om, och det är att folk inte känner till yrket personlig assistent.

– Det uppstår givetvis krissituationer när brukare akut står helt utan assistenter. Därför har vi i JAG en servicegaranti som stöttar i dessa lägen. Men detta är kontroversiellt. Att t.ex. bygga upp en

stab av beredskapsassistenter är ju i strid med själva idén med personlig assistent. Det får ju inte bli så att en assistent går till en brukare ena dan och en annan nästa. Men vad ska man göra när det är kris? säger Gerd lite uppgivet. Man får i alla fall se till att systemet inte missbrukas av bekvämlighet, fastslår hon.

– Jag tycker det är bra om vi kan föra en gemensam sak med facket om en höjd

Text: Roland Ewers*
Foto: Micke Berg

"Situationen på den lokala arbetsmarknaden bör vara särskilt skäl för höjd ersättning"

Vilhelm Ekensteen är ordförande i IfA, Intressegruppen för assistansberättigade. Liksom Rolf Bergfors och Annika Jacobson har även han både professionell erfarenhet av assistansanordnande och erfarenhet av omfattande eget funktionshinder. Han svarar på våra frågor under tre rubriker.

REKRYTERINGSLÄGE OCH LÖNER

IfA:s bild är att rekryteringsläget varierar kraftigt i hela landet. Generellt har det blivit sämre. På sina håll, särskilt i storstäderna, är det mycket svårt. På andra håll är det lika enkelt som förr att rekrytera bra assistenter.

IfA har bl.a. mot denna bakgrund lanserat tanken på att den lokala eller regionala arbetsmarknadssituationen bör kunna gälla som särskilt skäl för förhöjd assistansersättning. Att kunna rekrytera assistenter är livsnödvändigt för oss assistansbrukare. Regeringen har infört schablonersättningen som ett medel att hålla kostnadsutvecklingen under uppsikt, det verkar vara en politisk realitet som man inte så lätt ruckar på. Men med tanke på högkonjunkturen, arbetskraftsbrist, löneglidning etc. blir det därmed nödvändigt att ta in arbetsmarknadssituationen som särskilt skäl för förhöjd assistansersättning om rekryteringsläget kräver det. Mångfalden inom personlig assistans, kooperativen, och andra assistansverksamheter, hotas annars. En sådan utveckling kan vi aldrig acceptera.

ASSISTENTPOOLER

IfA har inte specialstuderat de gemensamma assistentpoolerna. De erfarenheter jag känner till har i allmänhet varit mindre goda.

Assistentpooler kan givetvis motverka grundtanken i personlig assistans. I undantagsfall kan de möjligen fungera som nödlösning med mycket få assistansbrukare, kanske två-tre inblandade.

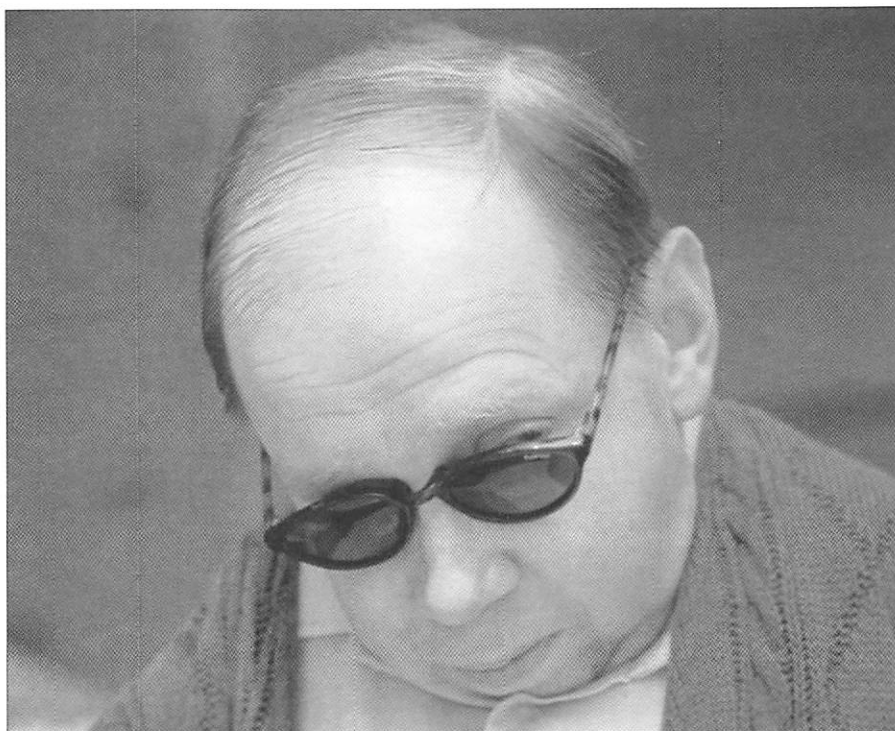

Foto: Johan Hedenström

"Minskade fördomar mot funktionshindrade är ett av villkoren för bättre status för assistentyrket"

ASSISTENTYRKETS STATUS

Det är givet att assistansersättningen (schablonersättningen) måste dimensio-

neras så att vi kan betala bra löner, ha bra administratörer, bra arbetsledarutbildningar etc. Det är en av förutläggningarna för att höja den personliga assistansens status. Mycket hänger också samman med fördomar mot personer med funktionshinder. Att se funktionshindrade som själva styr sitt liv, lever som andra – det är fortfarande provocerande för många. Det enda vi kan göra är att bekämpa alla de fördomar som finns med hjälp av information och på andra sätt. Jag är övertygad om att den ökade delaktighet som personlig assistans gett oss möjlighet till, i sig är fördomsbekämpande. Minskade fördomar mot funktionshindrade är ett av villkoren för bättre status för assistentyrket.

VILHELM EKENSTEEN*

ORDFÖRANDE INTRESSEGRUPPEN FÖR
ASSISTANSBERÄTTIGADE, IfA

”En förhållandevis hög nivå på ersättningen gör att människor slipper hänvisas till verkligt lågavlönade jobb. På så sätt är a-kassan av betydelse för lönebildningen i samhället.”

NÄRINGSMINISTER BJÖRN ROSENGREN I TIDSKRIFTEN ”FRÅN RIKSDAG & DEPARTEMENT

Höjd a-kassa – ett hot mot assistansreformen?

Regeringen vill nu höja taket för a-kassan de första 100 dagarna och samtidigt öka kraven på de arbets sökande.

För hårt ansträngda rekryterare av personliga assistenter, med a-kassan som en av de värsta konkurrenterna kan detta bli ett hårt slag.

Assistentyrket som av många ses som ett låglöneyrke får ännu svårare att uppnå den status det förtjänar med aningslösa uttalanden som det ovan citerade.

Den som har a-kassa idag får som lägst 240 kr och högst 580 kr om dagen. Näringsminister Björn Rosengren vill höja nivåerna, men kan ännu inte precisera sig, men 640 kr om dagen är en siffra som varit på tal.

Den aviserade höjningen beror på att dagpenningens storlek inte återspeglar lönerna. Viljan att solidariskt finansiera arbetslöshetsförsäkringen minskar när många aldrig får ut ersättning för avsedda 80 procent av lönen. Regeringen vill inte ha privata försäkringar.

Rosengren betonar att en förhållandevis hög nivå på ersättningen gör att människor slipper hänvisas till verkligt lågavlönade jobb. På så sätt är a-kassan

av betydelse för lönebildningen i samhället.

Höjningarna ska genomföras i två omgångar, den första den 1 juli 2001 och den andra den 1 januari 2002.

Ersättningsperioden blir enhetlig – 300 dagar oavsett ålder – och kan i vissa fall förlängas med 300 dagar. Ingen ska kunna bli utförsäkrad så länge man aktivt söker jobb, men reglerna förändras. Under de första 100 ersättningsdagarna får den arbetssökande begränsa sitt sökande till ett visst yrke i ett visst geografiskt område. Dagens regler kräver att den som står till arbetsmarknadens förfogande ska vara beredd att ta lämpligt erbjudande om arbete även om man tvingas flytta eller byta yrke. Reglerna har varit så stränga att arbetsförmedlarna har ansett dem orimliga och inte följt dem.

Efter 100 dagar ska den som avvisar

ett arbete straffas med sänkning av dagpenningen med 25% i 40 dagar. Vid nej andra gången sänks den med 50% och tredje gången upphör ersättningen helt. Därmed går det alltså att bli utförsäkrad, trots regeringens tal om avsaknad av bortre parentes i försäkringen.

En individuell handlingsplan för den arbetssökande ska upprättas för att effektivisera sökandet. Den som är minst 20 år gammal och är eller riskerar att bli långtidsinskriven hänvisas till aktivitetsgarantin, vilket innebär organiserat arbetssökande på heltid som pågår tills man får jobb, utbildning eller stängs av. Detta för att bryta rundgången mellan åtgärd och a-kassa som arbetslösa har varit ”utsatta” för under 1990-talet, som Björn Rosengren uttryckte det.

Regeringen vill utreda möjligheterna att bilda en fristående myndighet som ska granska a-kassans och arbetsförmedlingens arbete så att de nya reglerna efterlevs.

KÄLLA: INGER FLYGT, R & D

(Proposition 1999/2000/39, En rättvisare och tydligare arbetslivförsäkring.)

Skriv till **STILETTEN**

roland.ewers@varberg.mail.telia.com

Blandningen av politiskt engagemang och konstnärskap passar mig

Jag heter Lasse är personlig assistent och vill berätta lite om min arbetsplats.

Min arbetsgivare är en man i medelåldern som bor med sin familj på västkusten. Han lämnade storstan för några år sedan för att tillsammans med sin hustru försöka bygga ett liv på landet. Idag har de en son som just har börjat skolan.

De är som vilken familj som helst till dess att man parkerat bilen utanför det vita huset som ligger inbäddat i ett landskap av blandskogsklädda kullar, åkrar, ängar och fruktträd. När man går in går man på en "ramp" av galvaniserat stål vilket betyder att här bor någon som behöver en rullstol... har man redan då en förutfattad mening av vad som komma ska? Eller kanske möter man sonen på gårdsplanen lekandes med Buzz Lightyer från filmen Toystory, när mamman kommer gående mellan fruktträden och tankarna landar i indien, någonstans, för därifrån adopterades hon.

Kanske hör man ett tutande, man vänder sig om och åkandes i en permobil kommer min arbetsgivare, kanske iförd en stråhatt eller annan huvudbonad. Om man nu inte skulle mötas utanför så vandrar man uppför rampen och får då eventuellt fösa undan katterna.

Väl där inne möts man av en sagovärld. Varmt och kärleksfullt, stort och försvinnande i samma stund som färgerna greppar ett mjukt tag och tryggt leder tankarna till frihet.

I köket sitter pappan med sonen på axlarna. Mamman hörs kommande i köllatrappan och vi tar en kopp kaffe tillsammans samtidigt som vi pratar om livet och saker som skall göras idag.

Vi snackar om den stora ravinen som ligger öster om huset. Att ta sig dit med permobilen är omöjligt. Mor och son har varit där och nu funderar vi på hur pappa ska få möjligheten. En lösning är att bygga en bärstol, en sådan som vilar på två stötar och så får det vara fyra starka bärare som kånkar.

År man funktionshindrad så krävs många specialarrangemang och speciellt om man väljer att bo på landet i hus. Om man inte är funktionshindrad så fattar man först hur det kan vara om man umgås med någon som är det och min arbetsgivare är en av de personer, som vid åtskilliga tillfällen, fått mig att se saker ur andra perspektiv.

Att verka för människors likaberättigande och finna formen för att få andra att förstå är min arbetsgivares signum. Det delar han med sin hustru i en dans av färg och bilder.

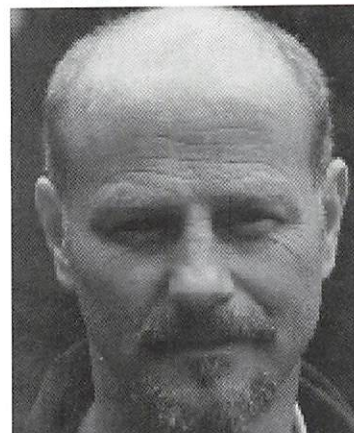
Min arbetsgivare är politiskt engagerad i medborgarrörelsen Independent Living. Blandningen av politiskt engagemang och konstnärskap gör att detta är en arbetsplats som passar mig.

LASSE, PERSONLIG ASSISTENT

Foto: Kent Hallgren, BILDTJÄNST

Jag trivs med att jobba med människor

Ulf Tidholm, nyss fyllda femtio, som i huvudsak arbetar i Göteborgs brandförsvär, drygar även ut lönen och tiden med arbete som personlig assistent.

– Det är i huvudsak mitt intresse för att arbeta med människor som lite slumpartat lett mig in i det här yrket.

– Det var väl ca två och ett halvt år sedan. Jag blev tillfrågad om jag ville jobba tillfälligt som assistent under en resa till Stockholm. Jag skulle jobba dels som assistent och dels som schaufför.

– Det var nog i samband med att jag skulle hämta nycklarna till bussen på GIL-kooperativet här i Göteborg som jag träffade en brukare och hans föräldrar. Jag blev intresserad och när en tjej från GILs kontor frågade om jag kunde tänka mig att arbeta som personlig assistent, sa jag ja till en anställningsintervju. Nu jobbar jag hos den brukare jag träffade.

– Jag trivs jättebra med det här jobbet. Det är inte särskilt stressigt och jag kan ofta lägga upp tiderna så att det passar mig. Jag haft många extraknäck genom åren. Jag har snickrat, kört lastbil och truck, varit ute och frusit och burit tegel på byggen o.s.v. Det har hänt att jag jobbat natt på brandkåren och sedan åkt direkt ner till fiskhamnen och kört truck i kylan. Det här med att jobba med människor är betydligt roligare.

– När det gäller lönen så tror jag den ligger i nivå med vårdbiträdenas, inte särskilt hög alltså. Men det är som sagt inte huvudsaken för mig.

Min uppgift som assistent är att se till att vardagen fungerar bra för min arbetsledare.

RED*

"Jobbet som personlig assistent kan få en att känna sig unik, ja till och med oersättlig ibland"

MARIE GARANT TREBORN SKYDDSOMBUD I GIL

Assistenter i GIL i Göteborg bildar fackklubb

Marie Garant Treborn, Kent Tegneskog och Oscar Ernerot är personliga assistenter i GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living. Det är ett yrke som de är stolta över. Därför bildar de nu i GIL en fackklubb för personliga assistenter.

Att arbeta som personlig assistent är inget för den som behöver fasta rutiner och strikt arbetsledning. Är man däremot påhittig, självständig, van att fatta snabba beslut och i besittning av olika talanger, då kan det vara ett drömjobb. Det tycker Marie, Kent och Oscar som har svårt att tänka sig ett bättre arbete. Marie med ett

förflutet som restaurangchef och barten-der, Kent, som arbetat med barn och ungdomar och Oscar, som haft skivbolag och lanserat punkrockband.

Ingen av dem har någon tidigare anknytning till facket. De har engagerat sig för att de tycker att det är rätt väg att gå om man vill nå resultat i kampen för sitt yrke och dess status.

De tre anser också att det finns ett behov av en samlad kraft för personliga assistenter. Ett bollplank och någon att vända sig till. KÄLLA: KOMMUNAL SPECIAL

Oscar, Marie och Kent med Marie Boström ombudsman i SKAF i förgrunden.

"Vi är överens med assistansföretagen – schablonersättningen måste höjas"

– Vi är medvetna om att det är svårt att rekrytera personliga assistenter. Vi anser att det måste till förändringar i lagstiftningen både när det gäller LASS och LSS. De skär ju i och för sig in i varandra, säger Annika Jansson ombudsman på SKAF.

– Våra medlemmar hamnar ibland i knepiga situationer på grund av detta och det påverkar ju i sin tur rekryteringen av assistenter.

– Vi i Kommunal startade nyligen ett projekt som går ut på att mer belysa situationen för dem som jobbar som personliga assistenter. Det går också ut på att påverka de politiker som råder över de här lagarna, så att det gagnar både assistenter och brukare.

– Projektet har vi kallat "Personlig assistent för opinionsbildning" och vi har

ännu så länge bara träffat berörda myndigheter en gång. Då fanns representanter för Socialutskottet, Arbetsmarknadsutskottet, Riksförsäkringsverket, Socialstyrelsen samt två personer från IfA, Intresseföreningen för Assistansberättigade med.

– Vi var alla överens om att här finns det problem som vi måste komma tillrätta med för att det ska fungera för både brukare och assistenter.

På min fråga om Annika Jansson kan precisera på vilka områden i lagarna om LSS och LASS man ser som problematiska svarar hon lite svävande att det kanske finns en okunnighet både i facket och på Riksförsäkringsverket om tolkningen av dessa lagar. Syftet anser hon dock är att förbättra situationen både för brukare och assistenter. Annika Jansson hävdar att

det absolut viktigaste är att se över ersättningen för personlig assistans.

– Det är självklart så att schablonersättningen sätter stopp för lönebildningen. Den hindrar därmed också yrkesutveckling, kompetensutveckling, utbildning och fortbildning inom yrket. Det är uppenbart så att vi från facket och våra medlemmar i allra högsta grad har gemensamma intressen med de företag och föreningar som anordnar personlig assistans.

– Det ingår i projektet att vi ska ta kontakt med några av de företag som anordnar personlig assistans och diskutera de här frågorna och då gäller det ju också att lösa de problem som är specifika för våra medlemmar.

RED*

STILETTEN fortsätter som enda medium att bevaka det förslag som förre chefen för data-inspektionen och ordförande i 2000-delegationen Jan Freese kallar "en skam". Vi kan trots pressläggningstiden avslöja de beslut som väntas tas den 14 september.

Om förslag till registrering av äldre och funktionshindrade

Ny handläggning efter STILETTEN-artikel

Konsekvenserna av Socialstyrelsens förslag till handlingsplan för "Övergång till individbaserad statistik över vård och omsorg om äldre och funktionshindrade" måste utredas mera. Det förväntas Socialdepartementet besluta om i mitten av september, när man ger Socialstyrelsen ett tilläggs-uppdrag.

Orsaken till förnyad handläggning av handlingsplanen är enligt Barbro Loogna på Socialstyrelsen "den uppmärksamhet som förslaget fått". Loogna är projektledaren vid Socialstyrelsens statistik-enhet, som utarbetat förslaget i samråd med Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet och Socialvetenskapliga Forskningsrådet SFR.

ARTIKEL I STILETTEN

Uppmärksamheten bestod i den artikel som publicerades i förra numret av STILETTEN, som i sin tur utgick från en liten notis i DN i april. Efter förra

numret av tidningen kom också ett brev från socialminister Lars Engqvist, daterat den 26 juli.

"Rapporten från Socialstyrelsen är föranledd av ett uppdrag från regeringen att utforma ett förslag till system för riktäckande individbaserad statistik inom omsorgen om äldre och funktionshindrade." Redovisningen skulle bl.a. belysa hur sekretess- och säkerhetsfrågor bör hanteras".

VÄRDEFULLT MED SYNPUNKTER

Socialstyrelsens rapport behandlas just nu av Socialdepartementet som ännu inte tagit ställning till förslagen. Socialstyrelsen kommer i det fortsatta arbetet även att beakta de synpunkter som framkommit i debatten. "Det är alltid värdefullt med synpunkter från enskilda och organisationer som berörs."

I förra numret av STILETTEN beklagade Socialstyrelsens projektledare att såväl handikapp- som pensionärsorganisationerna inte varit med i arbetet kring

handlingsplanen. Loogna hänvisade till att detta inte fanns med i Socialdepartementets direktiv.

NYTT TILLÄGGSDIREKTIV

Nu förväntar hon sig få ett nytt tilläggsdirektiv från Socialdepartementet som går ut på att vidare undersöka hur integritet och sekretess ska hanteras i samband med handlingsplanens genomförande. "Förtydligande ska göras i samråd med pensionärsorganisationer och handikapporganisationer". Socialdepartementet anser att det behövs ytterligare underlag innan handlingsplanen kan gå ut på remiss. Inte minst behövs en mera korrekt lagbeskrivning innan regeringen kan fatta sitt slutgiltiga beslut, förklarar Loogna.

SKRÄMMANDE OCH

INTEGRITETSKRÄNKANDE

En av de få politiska röster som hörts hittills är från moderaterna.

"Ett både skrämmande och integri-

tetskränkande förslag om registrering av mycket känsliga personuppgifter om alla gamla och handikappade som får hjälp av kommuner och landsting. Även uppgifter om t.ex. inkontinens och demens föreslås bli registrerade, framhåller Leif Carlsson, riksdagsman (m) och styrelseledamot i Socialstyrelsen. Någonstans måste vi dra gränsen för klåfingrighet och integritetsingrepp från det offentliga, även om syftet kanske är gott.”

I förra numret av STILETTEN utlovade Jan Freese, tidigare chef för Datainspektionen och ordförande för 2000-

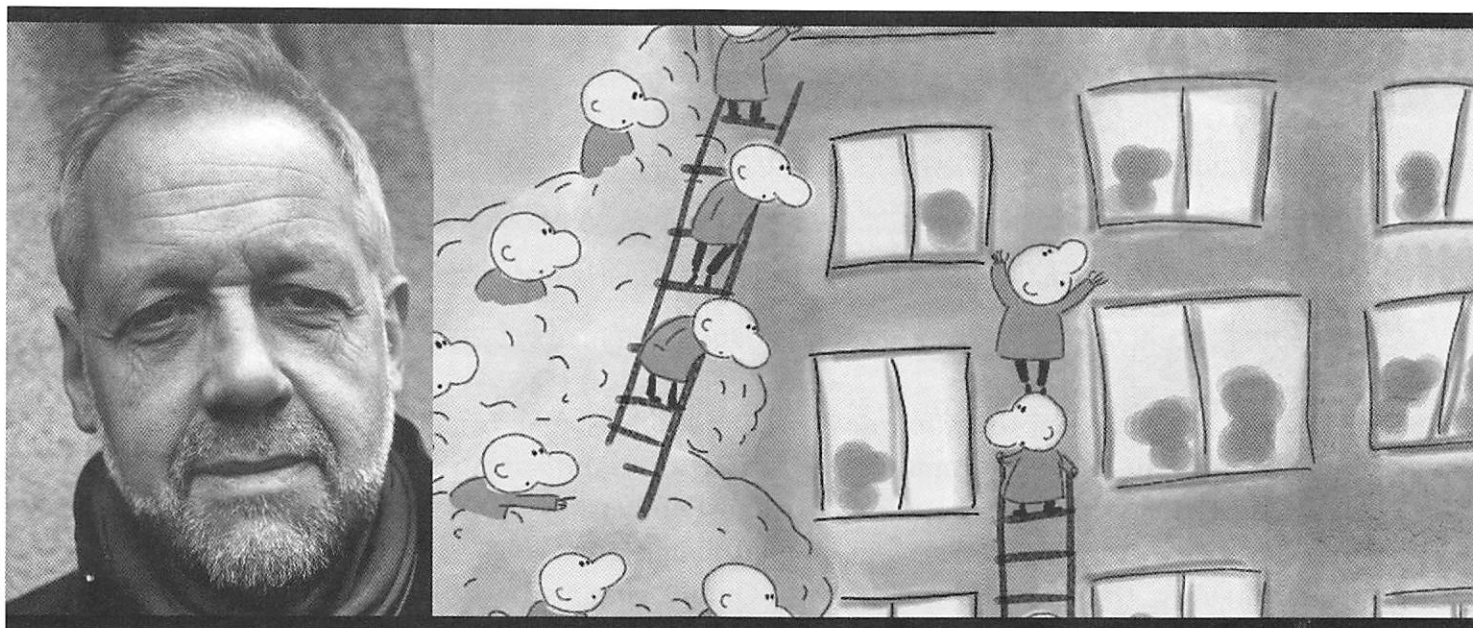
sig och vill ha hjälp av mig, när det gäller detta nymornade intresse för integritet och säkerhet”.

OLAGLIGT IDAG – LAGLIGT IMORGON

Handlingsplanen ”Övergång till individbaserad statistik över vård och omsorg om äldre och funktionshindrade”, som Socialstyrelsen kom med i mars och som berör minst 350000 personer, hade kommit bort i debatten fram till förra numret av STILETTEN. Att skapa ett sådant jättere- gister är olagligt idag. För att kunna genomföra det måste flera grundläggande

rade, samt personer som är mottagare av landstingens hemsjukvård skulle registreras då. Under etapp tre byggs systemet ut med uppgifter om individens vårdbehov och ytterligare insatser. Sista etappen slutligen ska genomföras under 2005.

Syftet med omläggningen av statistiksystem är enligt Socialstyrelsen att öka användbarheten av statistiken. Med en individbaserad uppgiftsinsamling kan man få underlag för att följa huvudmännens samlade verksamhet och individers sammanlagda vård- och omsorgskonsumtion. Individinriktningen ger också möj-

Holger Nilén, frilansjournalist, Foto: Micke Berg. Illustration (detalj) Jenny Gustavsson Ewers

delegationen, att stoppa handlingsplanen om den skulle genomföras:

EN SKAM ANSER JAN FREESE

”Socialstyrelsens förslag om individbaserad statistik är en skam. Det är tillbaka till 60-talet, och någon slags social ingenjörskonst. Det är samma visa igen att tvinga folk att deklarerat uppgifter ändå in till ryggmärken.”

”Det finns en övertro på socialvetenskap och beteendevetare. Vård- och socialpersonal känner väl igen alla dessa uppgifter om dem som vårdas och kan sköta det utan någon registrering”.

I dag säger Jan Freese: ”Jag är fortfarande oerhört upprörd över förslaget. Jag kommer också att ta upp detta som ett av exemplen i min kommande bok om IT-säkerhet och integritet”.

”Intresset inom näringslivet för de här frågorna ökar enormt. Alla telefonföretag vill ha sin positionering klar i de här frågorna. Många ”advisory boards” hör av

lagar bl.a. om sekretess ändras. Om detta sker blir det dessutom möjligt att genomföra liknande undersökningar inom en mängd andra områden.

PLANEN KOSTAR 35 MILJONER

Förslaget till handlingsplan för genomförande av individbaserad statistik över vård och omsorg om äldre och funktionshindrade är mycket omfattande. Det kostar 35 miljoner och ska genomföras i fyra etapper under en femårsperiod.

Socialstyrelsen tyckte tidigare att detaljutformningen av första etappen borde sättas igång redan i höst, så att en försöksverksamhet kan genomföras i ett tiotal kommuner redan våren 2001. Under hösten 2003 skulle systemet byggas ut med dem som får hjälp av landstingens hemsjukvård. Samtliga som beviljats insatser enligt socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen – hemtjänst, vård i särskilt boende, hemsjukvård – LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshind-

lighet att analysera effekter av olika insatser och följa grupper av individer över tid.

DET SAKNADES BRA STATISTIK

Grunden för förslaget finns i ett regeringsbeslut i samband med den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken 1997-98, den s.k. äldrepropositionen. Problemet som angavs då, var att det saknades bra statistik. Riksdagen antog propositionen och ställde sig bakom uppdraget i handlingsplanen, ett uppdrag som gick till Socialstyrelsen och som nu är ett utvecklingsarbete.

HOLGER NILÉN
FRILANSJOURNALIST

Ombudsmän för mänskliga rättigheter

Kan en tidigare svensk exportvara istället bli föremål för import. Det svenska ordet "ombudsman" har gått på export över hela världen. Paul Lappalainen som följt vår fyra rättighetsombudsmän på en diskussionsserie anser dock att det är dags att börja importera ombudsmannaförebilder. Länder som Kanada och Australien t.ex. har ombudsmän med betydligt större auktoritet.

För andra gången på en vecka har de fyra s.k. rättighetsombudsmännen uppträtt i samlad trupp. Det är Lars Löf, Handikappombudsmannen (HO), Claes Borgström, Jämställdhetsombudsmannen (JämO), Margareta Wadstein, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, (DO) och Hans Ytterberg, Ombudsmannen mot diskriminering p.g.a. sexuell läggning (HomO).

Först var det den 30 augusti hos Svenska avdelningen av Internationelljuristkommissionen. "Skydd mot diskriminering som mänsklig rättighet" löd rubriken. Den 7 september framträdde de igen under demokrativeckan i Sundsvall. Rubriken denna gång var "Mångfald berikar, Ombudsmän för mänskliga rättigheter mot diskriminering". Om några veckor kommer det att bli ett liknande framträdande på Stockholms stads integrationsdagar.

ÄR DET ETT MÖNSTER VI SER?

Är det ett mönster vi ser? Finns det för många Ombudsmän? Blir frågan om rätten att slippa diskriminering som en mänsklig rättighet alltför splittrad med dagens situation?

I Sundsvall ställde Alexandra Paschalidou (moderator) en fråga om vem av dessa man skulle vända sig till om hon var handikappad, lesbisk invandrarkvinna som kände sig diskriminerad eftersom en svensk man fick jobbet som hon sökte.

Vilken hade det starkaste verktyget?

Det någorlunda samstämmiga svaret var att det berodde på omständigheterna i fallet. Alla kunde givetvis ta emot en anmälan för att undersöka omständigheterna. Dessutom påpekade var och en att de kan lyfta även in andra diskrimineringsgrunder i stämningsansökan, trots att just deras område ytterst är berört. DO kan till exempel driva ett fall mot en arbetsgivare som baseras på etnisk diskriminering och diskriminering på grund av funktionshinder. DO har haft fall som berört både etnisk diskriminering och könsdiskriminering. Claes Borgström sade att han även kan tänka sig situationer i framtiden där två ombudsmän framträder sida vid sida i samma mål.

OMBUDSMÄNNENS VERKTYG

Angående styrkan i respektive ombudsmans olika verktyg påpekade Lars Löf att ur den enskildes perspektiv har de olika ombudsmän ungefär lika starka juridiska verktyg. JämO och DO har kanske lite

Paul Lappalainen, Foto: Micke Berg

vassare verktyg på en övergripande nivå i den meningen att de även ska arbeta med aktiva åtgärder för att främja etnisk mångfald och jämställdhet på arbetsplatser.

Samtliga ombudsmän underströk att deras uppgift är att skapa ett skydd mot diskriminering såsom en mänsklig rättighet. Men vinklingen varierar till viss del.

Hans Ytterberg förklarade att förkortningen HomO står för "ombudsman mot diskriminering på grund av sexuell läggning". Ett så långt namn utsätts ofrivilligt för varierande förkortningar från journalister, politiker, allmänheten m fl.

Därmed bestämde han sig för att lansera beteckningen HomO. Trots för-

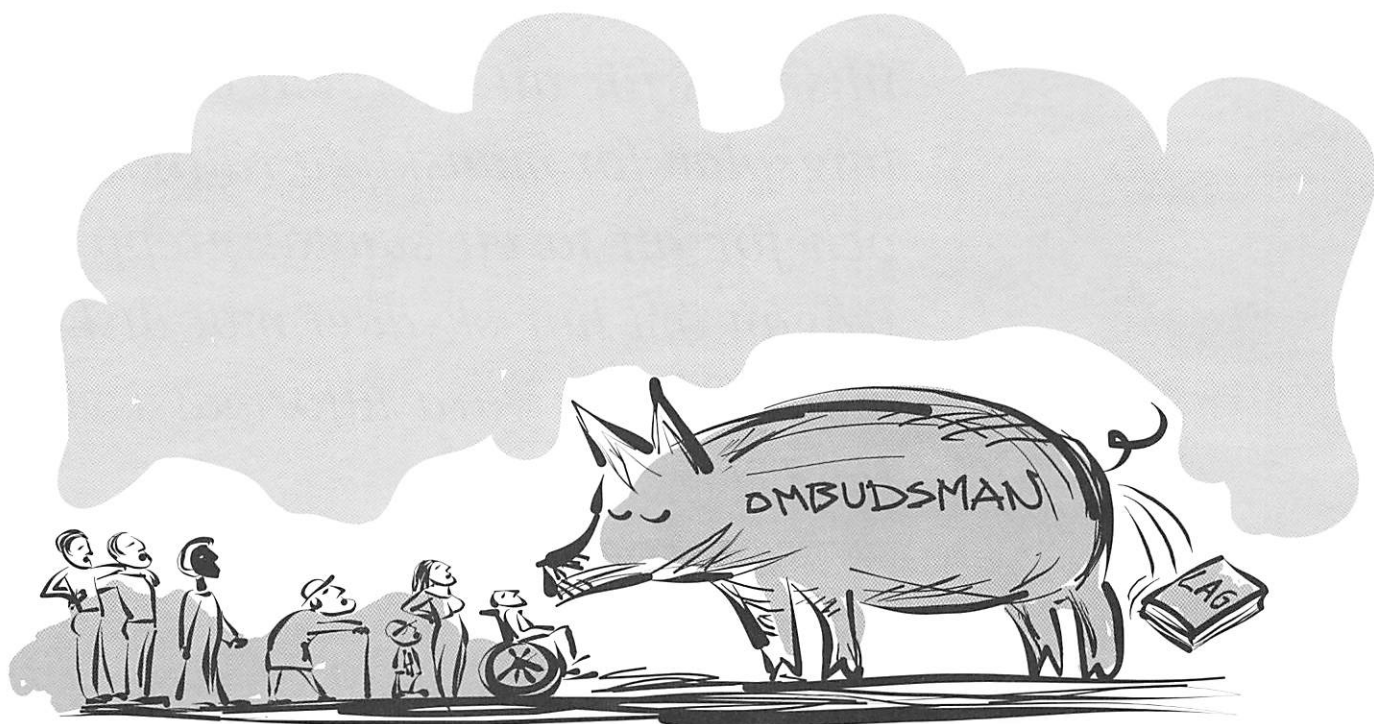

Illustration: Jenny Gustavsson Ewers

kortningen underströk han att skyddet sträcker sig till alla med en sexuell läggning, d.v.s. hela befolkningen, och är därmed en fråga om en mänsklig rättighet.

HETEROSEXUELLA INTE MEDVETNA

De flesta heterosexuella är inte ens medvetna om att de har en sexuell läggning. Vi är normala medan de andra har en sexuell läggning. Trots detta tänkande skyddas heterosexuella, bisexuella och homosexuella mot diskriminering. Och även om det inte är det normala som

kön. Både män och kvinnor kan anmäla könsdiskriminering. (Dessutom kan han hänvisa till en av FN:s konventioner, till skydd för mänskliga rättigheter, nämligen kvinnokonventionen).

HELA BEFOLKNINGEN OMFATTAS

Margareta Wadstein påpekade att alla människor i Sverige har en etnisk tillhörighet, inklusive de som anser sig vara "svenskar". Därmed, omfattas hela befolkningen av skyddet och även DO:s ansvarsområde blir en fråga om mänskliga rättigheter. (Dessutom kan hon hänvisa till en annan av FN:s konventioner till skydd för mänskliga rättigheter, den s.k. rasdiskrimineringskonventionen).

HO, Lars Löw tar sin mänskliga rättighetsutgångspunkt direkt ur FN:s standardregler.

RÄTTEN ATT SLIPPA DISKRIMINERING ÄR GRUNDLÄGGANDE

Den slutsats jag kan dra ur de något varierande utgångspunkterna är att rätten att slippa diskriminering på grund av ovidkommande faktorer är det grundläggande. Därutöver kan det sägas att dessa olika grunder (kön, etnisk tillhörighet, funktionshinder och sexuell läggning) har fått den politiska tyngden som behövs för att uppnå ett skydd i lagen.

Dessutom, även om alla ombudsmän förutom Lars Löw betonar sitt ansvar i

förhållande till hela befolkningen, har respektive ombudsmannaroll och de lagar som ämbetets makt vilar på skapats just p.g.a. diskriminering av kvinnor, invandrare, funktionshindrade och homosexuella.

INGEN AUTOMATISK RÄTT

En viktig faktor som kom fram i Margareta Wadsteins presentation av DO var att DO inte är någon invandrarombudsman. En invandrare som blir illa behandlad har ingen automatisk rätt till hjälp från DO. För att vara diskriminerad måste man vara sämre behandlad än andra. Om alla behandlas lika illa av till exempel socialtjänsten kan det fortfarande vara orättvis utan att vara en fråga om diskriminering. I sådana fall kan man få hjälp genom en hänvisning till den rätta instansen, exempelvis Justitieombudsmannen.

Att generella orättvisor (även när de drabbar just de olika "målgrupperna") ligger utanför deras respektive mandat verkade vara en tanke de var eniga om.

KAN ANMÄLARE KÄNNA TILLIT?

Stellan Gärde från LO-TCO:s rättskydd undrade om respektive ombudsman tycker att en anmälare kan känna tillit till dem.

Lars Löw påpekade att lokalerna både i stadshuset i Sundsvall och på IJC i Stockholm är otillgängliga – en faktor

Alla människor i Sverige har en etnisk tillhörighet, inklusive de som anser sig vara "svenskar"

HomO har att brottas med är det klart att vissa människor har diskriminerats på grund av att de är heterosexuella.

Claes Borgström förklarade att även JämO är till för att skydda hela befolkningen mot diskriminering på grund av

”En parlamentarisk utredning bör tillsättas för att utarbeta en handlingsplan för mänskliga rättigheter och för att ta ett samlat grepp på frågan om hur skyddet mot diskriminering bör vara utformat i vårt land.”

som alltför lätt missas av även mer ”insatta” människor.

Tillgänglighet och dess koppling till begreppet diskriminering är kanske en av faktorerna som gjorde att Handikappombudsmannen var försiktig i sitt svar angående en möjlig sammanslagning av de fyra ombudsmännen. Ett större samarbete sinsemellan var de alla positiva till. Olika variationer nämndes. Till exempel diskuterades möjligheten till en samlokalisering. Något som de gärna skulle få hjälp med från regeringen eftersom det skulle kunna innebära stora kostnader på kort sikt. En jämförelse gjordes även med Justitieombudsmannen som egentligen för närvarande består av fyra ombudsmän.

EN REJÄL ÖVERSYN

En rejäl översyn och samordning av de nuvarande lagarna mot diskriminering är nyckeln till diskussionen om en samlad ombudsman mot diskriminering, en mänsklig rättighetsombudsman. I somras påpekade HO, DO och HomO att skyddet mot diskriminering såsom en mänsklig rättighet i Sverige ”liknar ett lapptäcke som inte håller samman”. Nyttillträdde JämO Claes Borgström instämde i de övrigas kritik. De förklarade att ”det nationella högmodet (i Sverige) gör att den diskriminering som förekommer inte betraktas som brott mot mänskliga rättigheter. Av tradition behandlas den inte som kränkningar av den enskildes rättigheter, utan som ordningsproblem.” Ett exempel på bristande samordning mellan de

olika diskrimineringsgrunderna är till exempel ”att en restaurangägare utan risk för att straffas kan neka en utvecklingsstörd person att komma in på krogen. Samma restaurangägare riskerar straff om han nekar en person på grund av etniskt ursprung.”

OMBUDSMÄNNEN SAMMANFATTADE

(Här är det värt att påpeka att den nya diskrimineringsutredningen, som bland annat utreder huruvida funktionshinder borde läggas till som en diskrimineringsgrund utanför arbetslivet, inte får överväga införandet av ett förbud mot köns-

diskriminering utanför arbetslivet. Med andra ord får man överväga ett förbud mot diskriminering av funktionshindrade när det gäller banker och kreditgivning, medan regeringen verkar tycka att könsdiskriminering utanför arbetslivet även i fortsättningen ska vara laglig.)

De fyra ombudsmännen sammanfattade sina ståndpunkter med att hävda att ”en parlamentarisk utredning bör tillsättas för att utarbeta en handlingsplan för mänskliga rättigheter och för att ta ett samlat grepp på frågan om hur skyddet mot diskriminering bör vara utformat i vårt land.”

EN GENOMTÄNKT PRÄGEL AV MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Just denna typ av samlat grepp är nog en förutsättning för en rejäl analys och diskussion av en samlad ombudsman. De förebilder som finns i andra länder bygger i princip på ett samlat grepp i den grundläggande lagstiftningen. Kanadas mänskliga rättighetskommission (Human Rights Commission) och Australiens mänskliga rättighets- och likamöjlighetskommission (Human Rights and Equal Opportunities Commission) är två exempel som kan vara värd att studera i framtiden. Även själva beteckningarna i sig verkar bära med sig en egen auktoritet. Denna auktoritet borde växa ännu mer om den grundläggande lagstiftningen verkligen har en genomtänkt prägel av mänskliga rättigheter.

En restaurangägare kan utan risk att straffas, neka en utvecklingsstörd person att komma in på krogen. Samma restaurangägare riskerar straff om han nekar en person på grund av etniskt ursprung.

Insänt och noterat

Tveksam dansk motsvarighet till LSS/LASS

Från den 1 maj 2000 är Danmarks motsvarighet till LSS – BPA, Brukarstyrd Personlig Assistans är nu en laglig realitet. Den danska modellen skiljer sig dock i flera viktiga avseenden från den svenska. STILETTEN:s källa är det danska informationsbladet "Min Nye Hverdag". Vi hoppas kunna återkomma med ytterligare belysning av BPA.

BPA hamnar under den danska socialtjänstlagen och ska så vitt STILETTEN:s redaktion erfar, under tre år delvis finansieras med statliga stimuleringspengar för att därefter läggas in i den allmänna budgeten.

BPA är, enligt det danska informationsbladet "Min Nye Hverdag" en tillämpning av praktisk och personlig hjälp, både i och utanför hemmet, för människor med omfattande funktionshinder. Målet är att brukaren ska kunna leva ett så aktivt och oberoende liv som möjligt.

Tjänsten BPA ska knytas till personen skriver informationsbladet vidare och möjligheten att få den bestäms inte av vissa former av funktionshinder, diagno-

ser eller liknande, så länge funktionshindret inte hindrar personen i sin arbetsledarroll.

Här skiljer sig den danska reformen från den svenska. Uppenbart har man inte planerat för någon form av ställföreträdande arbetsledare vilket automatiskt utestänger en stor grupp med omfattande funktionshinder.

Vidare har man som resultat från försök med BPA kommit fram att reformen bäst lämpar sig för:

- brukare som har sammansatta och omfattande assistansbehov
- brukare som klarar arbetsledarrollen
- brukare med självkänsla och som har resurser till ett aktivt liv i och utanför bostaden

Departementet är enigt i att detta är den primära gruppen för reformen. Brukaren bör vara myndig 18 år anser man. I vissa särskilda fall kan även minderåriga och människor med psykiska funktionshinder få BPA. Brukaren väntas förpliktiga sig att utbilda sig i arbetsledarrollen.

Det finns inga gränser när det gäller

bedömning av behovet av assistans. En viktig förutsättning är dock att behovet är så omfattande att det inte kan tillgodoses med de traditionella omsorgstjänsterna och syftet ska vara "att brukaren ska få en aktiv och meningsfull tillvaro i umgänge med andra"

Kommunen bestämmer om assistenten ska anställas av kommunen, privat, eller av ett brukarkooperativ. Kommunen kan inte avslå en ansökan med motiveringen att brukaren inte kan vara **arbetsgivare**, men däremot kan ansökan avslås med motiveringen att brukaren anses okapabel som **arbetsledare**.

Rolf Bergfors, ordförande i GIL menar att initiativet till reformen är bra men att det faktum att en stor grupp utestängs från reformen är anmärkningsvärt. Dessa människor döms alltså oskyldiga från ett värdigt liv till en institutionaliserad tillvaro.

– Systemet med kvalitetsbedömning av arbetsledare ställer jag mig mycket tveksam till. Här finns stort utrymme för godtycke, säger Rolf, som gärna skaffar sig mer information om BPA.

RED*, KÄLLA: MIN NYE HVERDAG

Låt er inte överrumplas av kommunens lagar!

LSS tillkom som lag 1/1 1994. För min del har det gått till så här. Det gick nio månader innan jag sökte assistans. Min hemtjänstassistent som det då hette, frågade mig om jag inte ville ansöka. Jag tackade ja och sökte med hennes hjälp, blev beviljad och började i december 1994.

Assistansen skötes då av kommunen. Kommunen tillämpade LSS liksom en förlängning av hemtjänsten. Det blev alltså inte bra.

Jag sökte då medlemsskap i ett kooperativ i Stockholm. Även de tolkade LSS på sitt sätt. Sedan sökte jag medlemsskap i kooperativet GIL i Göteborg. Därefter har det känts bra. Jag känner mig nu fullständigt respekterad som människa. Jag anställde visserligen mina assistenter

själv även i kommunen och i det kooperativ jag var medlem i men de har båda egna tolkningar av LSS.

Enligt min åsikt är LSS skriven i klartext och någon tolkning behövs således inte. I den förening jag nu är med nu har jag märkt att lagen genomförs i klartext och det känns fint! Nu är jag ansvarig för driften hemma. Det tog tid innan jag var övertygad om detta. Det behövdes många uttalanden om deras syn på LSS. Nu är jag äntligen övertygad. LSS tillämpas nu som jag anser.

LSS är alltså en lag som är till för handikappade, ej kommunen eller andra. Det gäller att ha is i magen och inte låta sig överrumplas av kommunens underliga lagar.

SVERRIR OLAFSSON*

65-årsgränsen slopas

Helgen den 3 september tillkännagav socialminister Lars Enqvist på NHR:s kongress att 65-årsgränsen för personlig assistans ska avskaffas, d.v.s. att assistansbrukare får behålla assistansersättningen även efter fyllda 65. Förändringen kommer även att gälla retroaktivt, vilket innebär att den som haft statlig assistansersättning men hunnit fylla 65 och därmed blivit av med sin personliga assistans nu kan få tillbaka denna genom att ansöka om det. Då erhåller man den assistans man hade vid senaste behovsprövningen. En begränsning i reformen är att man inte kan få utökad assistans efter 65.

KÄLLA IFA:S NYHETSREVE

Med GIL *fungerar* min personliga assistans

*"Mitt skapande arbete sker ofta när andra har gått och lagt sig.
Det är som om rofylldheten ger mig extra kraft att skapa.
Med GIL kan jag lägga upp och strukturera dygnet precis som jag själv vill" (Bea)*

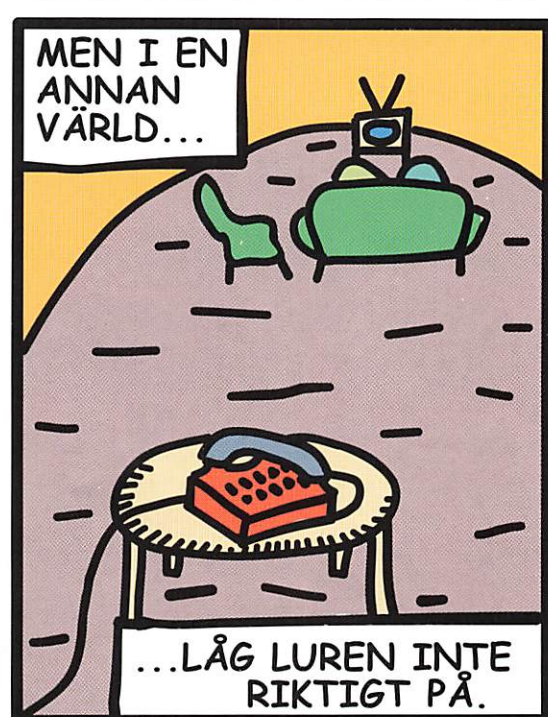
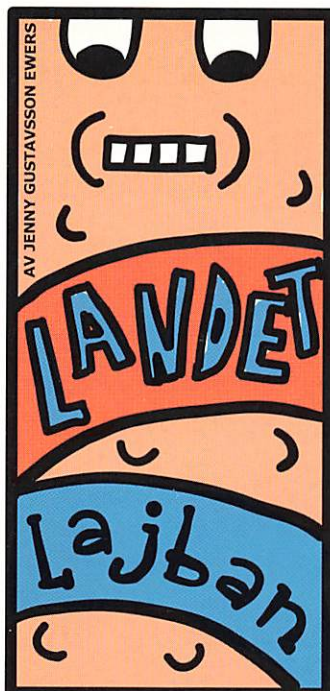
GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living, ägs och styrs, utan vinstintresse av medlemmarna själva. Endast eget behov av personlig assistans berättigar till medlemsskap. Alternativt kan man få serviceavtal. GIL är arbetsgivare och erbjuder löne- och annan administration. GIL erbjuder dessutom arbetsledarutbildning men också kamrattstöd och en endagsintroduktion för assistenter.

GIL
Göteborgskooperativet för Independent Living®

Har Du några frågor? Kontakta GIL:

GIL, Stampgatan 15, 416 64 Göteborg, tel: 031-63 64 80, Fax: 031-15 18 08

E-post: kontor@gil.org, Hemsida: www.gil.org

RIEDEL RATZKA DOROTHEE

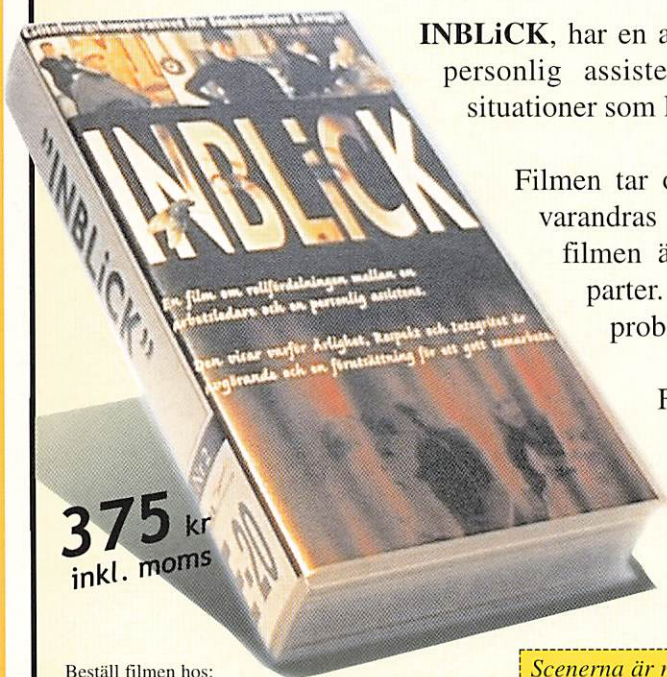
PETERSÉNS VÄG 2
12741 SKÄRHOLMEN

B

Succéfilmen "INBLICK"

Här har Ni chansen till en Bra, Uppskattad Rolig, Allvarig och Tydlig film om personlig assistans, utmärkt som utbildningskomplement till arbetsledare och personliga assistenter.

INBLICK, har en anställningsintervju mellan en arbetsledare och en sökande till personlig assistent som utgångsläge. Detta kompletteras med iscensatta situationer som lättare kan demonstrera vad de olika rollerna handlar om.

Filmen tar också upp situationer som kan inträffa om man inte beaktar varandras Respekt och Integritet som brukare och assistent. Syftet med filmen är att öka samförståndet och rollfördelningen mellan dessa parter. Förhoppningsvis kan dess exempel medverka till att lösa problem i situationer när man inte förstår varandra.

Filmen tar också upp vanliga arbetssituationer i yrket, då intresse för detta visats hos sökande till personlig assistent.

Utmärkt komplement till funktionshindrade arbetsledare i allmänhet eftersom bilden oftast är effektivare än ordet.

Beställ filmen hos:
GIL Stånggatan 15, 416 64 Göteborg
Fax: 031-15 18 08, www.gil.org

Scenerna är medvetet övertydliga
i syfte att locka till skratt—
men också eftertänksamhet.

GIL
Göteborgskooperativet för Independent Living®

Dråpligt och drastiskt om personlig assistans

Göteborgskooperativet för Independent Living, GIL, har gjort en lättsam och bra videofilm om relationen brukare och assistent. Den är dråplig och bitvis lätt drastisk och utmärkt som underlag för en diskussion mellan brukaren och dennes assistenter. Den kan också lämpligen användas initialt när en ny assistent har rekryterats.

WENCHE WILLUMSEN* UTVECKLINGSSEKRETERARE, SHT

Nästa nummer av **STILETTEN** kommer i dec 00